

”Sahateollisuuden elinehdoista kesällä 2009”

Jukka-Pekka Ranta
Suomen Sahat ry

Puutuoteteollisuus, jota edustavat mm. saha-levy- ja puusepänteollisuus, sekä joukko muita puun toisasteiseen jalostukseen kuuluvaa teollisuuden alaa, elää voimakasta murroskautta, kuten koko Suomen metsäteollisuus. Suuri yleisö usein mieltää paperiteollisuuden ainoaksi metsäteollisuuden alaksi, vaikka sahateollisuus käyttää järeimmän osuuden Suomen metsien raaka-aineesta ja maksaa 70 % metsänomistajien ”puutilistä”. Sahateollisuuden hyvinvointi ei ole kuitenkaan tärkeintä yksinomaan metsänomistajille, vaan suurelle osaa puun hankinnasta, kuljetuksesta ja sen markkinoille saattavista elinkeinonharjoittajista puhumattakaan sen työllistämistä palkansaajista, joita on alalla yli 10.000. Sahateollisuuden maksamat kantohinnat tuovat paikkakunnan rahalaitoksiin ”tuoretta” rahaa, joka on peräisin viennistä saaduista valuuttatuloista ja jotka pankkien antolainauksen kautta kiertävät yhteiskunnan hyvinvointia lisäämään liitännäiselinkeinojen kautta.

Puutuote- ja erityisesti sahateollisuus on kansainvälistä liiketoimintaa, joka toimii kaikkien niiden lainalaisuuksien mukaan, joita kansainvälinen kauppa asettaa. Eräs keskeisimpiä toimintaan vaikuttavia asioita on kansainvälinen kilpailu, joka sanelee mm. tuotteiden hintakehityksen, joka puolestaan määrittelee yritysten mahdollisuudet kannattavaan toimintaan. Maailmanmarkkinahinnat ovat samat kaikille toimijoille, jolloin yritysten kyky toimia tehokkaasti ja kilpailukykyisesti määrittelee sen, ketkä menestyvät ja pysyvät markkinoilla. Usein luullaan, että suomalainen puu on uniikki ja vaikeasti korvattava tuote, mutta todellisuudessa suomalainen puu edustaa vajaata 10 % päävientimarkkinoidemme, Keski-Euroopan tarjonnasta. Uudet käyttöönotetut puuraaka-aineen jalostustekniikat, kuten liimaus, ovat kaventaneet suomalaisen tiheäsyisen puun tarjoamia etuja korkealaatuisena raaka-aineena.

Suomalainen puutuoteteollisuus joutuu toimimaan tänä päivänä tiukassa kilpailussa mm. Keskieurooppalaisten tuottajien kanssa, unohtamatta alituista kilpailua Länsinaapuriamme, Ruotsia vastaan, joka on ”paistatellut päivää” jo useampia vuosia edullisen valuuttansa ansiosta, joka on antanut Ruotsalaisille tuottajille pysyvän hintakilpailukykyedun. Kilpailussa menestyminen edellyttää kilpailukykyisiä toimintaedellytyksiä, joihin kuuluu mm. tasainen puun saanti kilpailukykyiseen hintaan. Tässä suhteessa viimeaikainen kehitys on ollut masentavaa. Epätavallinen ja alle vuodessa ohi mennyt hintapiikki niin raaka-aineessa kuin sahatavarassakin vuonna 2007, on sekoittanut monen metsänomistajan ajatukset ja aiheuttanut lähes totaalisen puukaupan pysähtymisen maassamme kuluneen vuoden aikana. Vaikka valtiovalta säätöpuukauppaan myyntiverohelpotuksen, jonka ansiosta tukin pitkäaikainen keskihinta teollisuuden nyt tarjoamalla ostohinnoilla asettuu selvästi yli 2000 luvun keskiarvohintojen, ei puukauppa ole käynnistynyt. Sahateollisuus on kuluvana vuonna saanut ostettua alle puolet tarvitsemastaan raaka-aineesta ja on joutunut jo rajoittamaan tuotantoaan tästä syystä 30-50 % normaalivuosiin verrattuna.

Jos sahateollisuus supistuu Suomessa, niin kuin tällä hetkellä näyttää, normaalista 12 miljoonan sahatavarakuution tuotannosta 7-8 miljoonaan kuutioon, on sillä huomattavia vaikutuksia myös rinnakkaisiin elinkeinoihin. Kantorahatuloja jää metsänomistajilta saamatta ainakin 300-400 milj. Euroa ja valtakunnan vientitulot supistuvat samaan aikaan yli 500 milj. Euroa. Päätehakkuiden

väheneminen romuttaa mm. bioenergian raaka-aineen hankintaan asetut tavoitteet niin, että Kansallisen Metsäohjelman asettamat tavoiteluvut (12 milj.m3) jäävät vain kaukaiseksi haaveeksi. Tästä seuraa suuria vaikeuksia täyttää Suomelle asetetut tavoitteet EU:n uusiutuvan energiatuotannon tavoitteiden savuttamiseksi. Onhan niin, että 70-80 % biomassasta korjataan päätehakkuista, joiden takana on useimmiten sahateollisuuden puukauppa.

Korvaamatonta vahinkoa aiheutuu alalle myös työvoimakysymysten kautta. Alan imago kärsii työpaikkojen vähentämisestä ja tulevaisuuden kannalta tärkeitä "moniosaajia" poistuu alalta, jolla kuitenkin on tuotteidensa kautta varmasti hyvä tulevaisuus, kunhan kriisivuosista selvitään. Harvalla alalla on esittää tuotteittensa kautta niin myönteisiä viestejä ympäristöstä ja kestävästä kehityksestä yhä enemmän kiinnostuneelle suurelle yleisölle koti- ja ulkomailla.

Puutuoteteollisuus joutuu lähitulevaisuudessa uusimaan liiketoimintakonseptejaan, pystyäkseen toimimaan kilpailukykyisesti markkinoilla. Em. raaka-aineeseen liittyvät ongelmat on ratkaistava, mutta myös tuotannon kehittäminen vastaamaan asiakkaiden vaatimuksia niin vanhoilla kuin uusillakin markkinoilla on välttämätöntä. Vaikka työpanoksen osuus modernissa sahateollisuudessa onkin alle 10 %, ei siinäkään kustannuserässä saa kehitys ylittää kilpailijamaiden kustannuskehitystä. Aina toistettu vaatimus t&k toiminnan lisäämisestä ei nykytilanteessa ole mikään ratkaisu, sillä edessä olevat ratkaisevat pari vuotta on kohdattava ja eletävä nyt, eikä aikaa ole odotella uusien tuotteiden vaatimaa 5-15 vuotta kehittämis- ja tuotteistamisaikaa. T&k toimintaa on tietenkin tehostettava, mutta sen vuoro voi tulla vasta, kun firmojen kannattavuus on taas turvattu ja markkinoilta on saatu riittävää informaatiota kehittämiskohteista.

Suomen sahateollisuuden kilpailukykyisiin toimintaedellytyksiin olisi kiinnitettävä huomiota nyt, niin metsänomistajien kuin valtiovallankin taholta. Metsänomistajien olisi omien organisaatioidensa tuella saatava puuta markkinoille ja puukaupan pelisääntöjen noudattaminen olisi saatettava erityisesti metsänhoitoyhdistysten hankintapalvelujen toimesta kunniaan. Valtiovallalta odotetaan kilpailijamaiden vastaavien olosuhteiden luomista, jolloin tarkoitetaan mm. vienninedistämiseen ja vientikaupan riskirahoittamiseen liittyvien varojen lisäämistä, sekä puusta tuotettavan sähkön syöttötariffin säätämistä sahateollisuudelle.

Pitkän tähtäimen tavoitteista eräs tärkeimpiä koko metsäteollisuudelle, on Suomen metsäomistuksen pilkkoutumisen hidastaminen ja kehityksen kääntäminen päinvastaiseksi. Siihen tarvittavia toimenpiteitä olisi tarkoin harkittava ja tällöin puhutaan mm. uusien rahoitusinstrumenttien ja säädösten luomista, joka houkuttelee ja tekee mahdolliseksi mm. perityn metsäomaisuuden keskittäminen sellaisille perheenjäsenille, joilla halua ja kykyä metsäomaisuutensa hoitoon ja hyödyntämiseen.

24.8.2009
J-P Ranta